

Η

ΑΡΧΗ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΠΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

5^ο ΚΛΙΜΑΚΙΟ

Συνήλθε στην έδρα της στις 6 Αυγούστου 2021 με την εξής σύνθεση: Μιχαήλ Οικονόμου, Πρόεδρος-Εισηγητής, Γερασιμούλα Δρακονταειδή σε αναπλήρωση της Ευαγγελίας Μιχολίτση, και Μιχαήλ Διαθεσόπουλος σε αναπλήρωση της Σταυρούλας Κουρή, Μέλη.

Για να εξετάσει την με Γενικό Αριθμό Κατάθεσης (ΓΑΚ) Α.Ε.Π.Π. προσφυγή 1305/29.06.2021 της προσφεύγουσας με την επωνυμία «...», νομίμως εκπροσωπούμενης.

Κατά του ΔΗΜΟΥ ...(εφεξής «αναθέτουσα αρχή»), όπως νόμιμα εκπροσωπείται.

Με την προδικαστική προσφυγή επιδιώκεται να ακυρωθεί η υπ' αριθμ. 423/15.6.2021 απόφαση της Οικονομικής Επιτροπής του Δήμου ..., κατά το μέρος που έκρινε ως αποδεκτή την προσφορά του οικονομικού φορέα με την επωνυμία «...» και ανέδειξε αυτόν ως προσωρινό ανάδοχο του διαγωνισμού.

Η συζήτηση άρχισε αφού άκουσε τον Εισηγητή.

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα

Σκέφτηκε κατά το Νόμο

1. Επειδή, δυνάμει της υπ' αρ. Διακήρυξης: 8951/05-03-2021, με ΑΔΑΜ: ... 2021-03-05, του Δήμου ..., προκηρύχθηκε Ανοικτός Ηλεκτρονικός διαγωνισμός, για την «Προμήθεια πλαστικού χλοοτάπητα γηπέδων» προϋπολογισμού 259.275,32 € (με ΦΠΑ 24%), με αντικείμενο την προμήθεια και εγκατάσταση συστήματος συνθετικού χλοοτάπητα για την επίστρωση γηπέδου ποδοσφαίρου στην περιοχή "... της Δ.Κν...και γηπέδου 5Χ5 στον αύλειο χώρο του πρώην σχολείου της Τ.Κ. ... του Δήμου ...Αναλυτική περιγραφή του φυσικού και οικονομικού αντικειμένου της σύμβασης δίδεται στην 12/2021 μελέτη της Δ/σης Υποδομών & Τεχνικών Έργων (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α) της διακήρυξης. Η σύμβαση θα ανατεθεί με το κριτήριο της πλέον

Αριθμός Απόφασης: 1332/2021

συμφέρουσας από οικονομική άποψη προσφοράς, βάσει τιμής. Επί του ως άνω διαγωνισμού, που έλαβε Α/Α Συστήματος ..., προσφορές υπέβαλαν και συμμετείχαν, εκτός από την προσφεύγουσα, οι οικονομικοί φορείς με την επωνυμία «...», «...», «...», «...- ...» και «...». Δυνάμει της υπ' αριθμ. 423/15.6.2021 απόφασης της Οικονομικής Επιτροπής του Δήμου ..., που αναρτήθηκε στο ΕΣΗΔΗΣ και κοινοποιήθηκε με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου την 18.6.2021, ότε και λάβαμε γνώση, με θέμα: «Έγκριση 1ου & 2ου πρακτικού διενέργειας ηλεκτρονικού ανοικτού διεθνούς διαγωνισμού για την προμήθεια: «ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΠΛΑΣΤΙΚΟΥ ΧΛΟΟΤΑΠΗΤΑ ΓΗΠΕΔΩΝ», προϋπολογισμού 259.275,32€ (με ΦΠΑ 24%).», αποφασίστηκε ομόφωνα η έγκριση των ενσωματωμένων σε αυτή α) από 10/06/2021 1ο πρακτικού, σύμφωνα με το οποίο απορρίπτονται οι προσφορές των οικονομικών φορέων ..., «...» (...- ...) και ..., για τους λόγους που αναφέρονται στο πρακτικό, και γίνονται αποδεκτές οι προσφορές της προσφεύγουσας και των οικονομικών φορέων ...και ..., και β) από 14/06/2021 2ο πρακτικού της επιτροπής διενέργειας διαγωνισμού, καθώς και η ανάδειξη ως προσωρινού αναδόχου του οικονομικού φορέα με την επωνυμία: «...», διότι η προσφορά του είναι πλήρης, σύμφωνα με τους όρους της Διακήρυξης και τις τεχνικές προδιαγραφές και προσέφερε την χαμηλότερη τιμή, με προσφορά εκ ποσού 175.340,96€ συμπεριλαμβανομένου Φ.Π.Α. 24%, έναντι της προσφοράς της προσφεύγουσας, που κατετάγη δεύτερη, κατά σειρά μειοδοσίας, με προσφορά ποσού 228.023,60€ συμπεριλαμβανομένου Φ.Π.Α. 24%.

2. Επειδή, για την άσκηση της προσφυγής έχει κατατεθεί πληρωθεί και δεσμευθεί το νόμιμο παράβολο ποσού 1.045,47 € με κωδικό ..., συνοδευόμενο από το σχετικό αντίτυπο της ΓΓΠΣ με την ένδειξη δεσμευμένο.

3. Επειδή, η προσφυγή, ενόψει του αντικειμένου του διαγωνισμού, της συνολικής προϋπολογισθείσας δαπάνης, σύμφωνα με το άρθρο 345 παρ. 1 του Ν. 4412/2016 και το άρθρο 1 περ. α) του Π.Δ. 39/2017, καθώς και του χρόνου δημοσίευσης της Διακήρυξης, σύμφωνα με τα άρθρα 5 περ. β), 61 παρ. 1, 120 παρ. 1, 376 και 379 παρ. 7 του Ν. 4412/2016, εμπίπτει στο πεδίο

εφαρμογής των διατάξεων του Βιβλίου IV του Ν. 4412/2016 και στην καθ' ύλην και κατά χρόνο αρμοδιότητα της Α.Ε.Π.Π.

4. Επειδή, η προσφυγή έχει κατατεθεί εμπροθέσμως, σύμφωνα με το άρθρο 361 παρ. 1 του Ν. 4412/2016, το άρθρο 4 παρ. 1 περ. α) και το άρθρο 8 παρ. 3 του Π.Δ. 39/2017, η προσφυγή κατατέθηκε στις 28.06.2021, δοθέντος ότι η προσβαλλόμενη κοινοποιήθηκε στις 18/06/2021, κοινοποιήθηκε δε, με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στην Α.Ε.Π.Π. από την προσφεύγουσα δοθείσης της μη πρόσβασης της προσφεύγουσας στον ηλεκτρονικό τόπο του διαγωνισμού στο ΕΣΗΔΗΣ.

5. Επειδή, στις 29.06.2021 η αναθέτουσα αρχή προέβη σε κοινοποίηση της υπό εξέταση προσφυγής προς κάθε ενδιαφερόμενο τρίτο μέσω του συστήματος «επικοινωνία» του ηλεκτρονικού τόπου του διαγωνισμού, σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 1 περ. α) του Π.Δ. 39/2017. Πλην όμως ουδεμία παρέμβαση κατετέθη.

6. Επειδή, η αναθέτουσα αρχή απέστειλε στην ΑΕΠΠ τις απόψεις της επί της προσφυγής στις 13/07/2021 και τις κοινοποίησε αυθημερόν στην προσφεύγουσα.

7. Επειδή, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι *«Στην διακήρυξη του διαγωνισμού ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής; 2.2.8.1 Προκαταρκτική απόδειξη κατά την υποβολή προσφορών ...Οι αναθέτουσες αρχές προσαρμόζουν το ΤΕΥΔ σύμφωνα με τους όρους της εκάστοτε προκήρυξης διαγωνισμού και των εγγράφων της σύμβασης που αναφέρονται στην προκήρυξη διαγωνισμού. Στη συνέχεια, το ΤΕΥΔ το οποίο αποτελεί έγγραφο της σύμβασης και αναπόσπαστο τμήμα αυτής, διατίθεται από την αναθέτουσα αρχή ηλεκτρονικά σε επεξεργάσιμη μορφή στο ΕΣΗΔΗΣ, προκειμένου να το συμπληρώσουν οι οικονομικοί φορείς και να το υποβάλλουν ηλεκτρονικά σε μορφή αρχείου τύπου pdf και ηλεκτρονικά υπογεγραμμένο. 2.4.2 Χρόνος και Τρόπος υποβολής προσφορών. 2.4.2.1. Οι προσφορές υποβάλλονται από τους ενδιαφερόμενους ηλεκτρονικά, μέσω της διαδικτυακής πύλης www.promitheus.gov.gr του ΕΣΗΔΗΣ, μέχρι την καταληκτική ημερομηνία και ώρα που ορίζει η παρούσα διακήρυξη (άρθρο 1.5), στην Ελληνική Γλώσσα, σε ηλεκτρονικό φάκελο, σύμφωνα με τα αναφερόμενα*

στο ν.4412/2016, ιδίως άρθρα 36 και 37 και την Υπουργική Απόφαση αριθμ. 56902/215 «Τεχνικές λεπτομέρειες και διαδικασίες λειτουργίας του Εθνικού Συστήματος Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων (Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ.)». Για τη συμμετοχή στο διαγωνισμό οι ενδιαφερόμενοι οικονομικοί φορείς απαιτείται να διαθέτουν εγκεκριμένη προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή που υποστηρίζεται από εγκεκριμένο πιστοποιητικό το οποίο χορηγήθηκε από έναν εγκεκριμένο πάροχο υπηρεσιών πιστοποίησης, ο οποίος περιλαμβάνεται στον κατάλογο εμπιστευσης που προβλέπεται στην απόφαση 2009/767/ΕΚ και σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Κανονισμό (ΕΕ) 910/2014 και τις διατάξεις της Υ.Α. 56902/215 "Τεχνικές λεπτομέρειες και διαδικασίες λειτουργίας του Εθνικού Συστήματος Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων (Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ.)» (ΦΕΚ Β 1924/02.06.2017) και να εγγραφούν στο ηλεκτρονικό σύστημα (ΕΣΗΔΗΣ- Διαδικτυακή πύλη www.promitheus.gov.gr) ακολουθώντας την διαδικασία εγγραφής του άρθρου 5 της ίδιας Υ.Α.. 2.4.2.2. Ο χρόνος υποβολής της προσφοράς και οποιαδήποτε ηλεκτρονική επικοινωνία μέσω του συστήματος βεβαιώνεται αυτόματα από το σύστημα με υπηρεσίες χρονοσήμανσης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 37 του ν. 4412/2016 και το άρθρο 9 της ως άνω Υπουργικής Απόφασης. . 2.4.2.4. Οι οικονομικοί φορείς συντάσσουν την τεχνική και οικονομική τους προσφορά συμπληρώνοντας τις αντίστοιχες ειδικές ηλεκτρονικές φόρμες του συστήματος. Στην συνέχεια το σύστημα παράγει τα σχετικά ηλεκτρονικά αρχεία τα οποία υπογράφονται ηλεκτρονικά και υποβάλλονται από τον προσφέροντα. Τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην ειδική ηλεκτρονική φόρμα του συστήματος και του παραγόμενου ηλεκτρονικού αρχείου pdf (το οποίο θα υπογραφεί ηλεκτρονικά) πρέπει να ταυτίζονται. Σε αντίθετη περίπτωση το σύστημα παράγει σχετικό μήνυμα και ο προσφέρων καλείται να παράγει εκ νέου το ηλεκτρονικό αρχείο pdf. Εφόσον οι τεχνικές προδιαγραφές και οι οικονομικοί όροι δεν έχουν αποτυπωθεί στο σύνολό τους στις ειδικές ηλεκτρονικές φόρμες του συστήματος, οι οικονομικούς φορείς επισυνάπτουν ηλεκτρονικά υπογεγραμμένα τα σχετικά ηλεκτρονικά αρχεία (ιδίως τεχνική και οικονομική προσφορά), παραπέμποντας στο σχετικό άρθρο της διακήρυξης. Εκτός της ηλεκτρονικής συμπλήρωσης, οι

φορείς υποβάλλουν συμπληρωμένο και ηλεκτρονικά υπογεγραμμένο το Παράρτημα Β, (Οικονομική Προσφορά). 2.4.2.5. Ο χρήστης - οικονομικός φορέας υποβάλλει τους ανωτέρω (υπο)φακέλους μέσω του Συστήματος, όπως περιγράφεται παρακάτω: Τα στοιχεία και δικαιολογητικά για τη συμμετοχή του οικονομικού φορέα στη διαδικασία υποβάλλονται από αυτόν ηλεκτρονικά σε μορφή αρχείων τύπου .pdf και εφόσον έχουν συνταχθεί/παραχθεί από τον ίδιο, φέρουν εγκεκριμένη προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή με χρήση εγκεκριμένων πιστοποιητικών, χωρίς να απαιτείται θεώρηση γνησίου της υπογραφής, με την επιφύλαξη των αναφερθέντων στην τελευταία υποπαράγραφο της παραγράφου 2.4.2.1 του παρόντος για τους αλλοδαπούς οικονομικούς φορείς. 2.4.3.2 Τεχνική προσφορά ... Συγκεκριμένα ως αναπόσπαστο τμήμα της Τεχνικής προσφοράς επί ποινή αποκλεισμού οι οικονομικοί φορείς θα υποβάλλουν: 1. Υπεύθυνη δήλωση του Ν.1599/1986, του νομίμου εκπροσώπου τους ηλεκτρονικά υπογεγραμμένη, που θα αναφέρει ότι: -Έλαβε γνώση και αποδέχεται πλήρως τους όρους της διακήρυξης -Τα προσφερόμενα είδη είναι σύμφωνα με τα αναφερόμενα στην Τεχνική Έκθεση και με τις Τεχνικές Προδιαγραφές της αριθ. 12/2021 μελέτης της Δ/σης Υποδομών & Τεχνικών Έργων του Δήμου ...2..... 3. Υπεύθυνη δήλωση του Ν.1599/1986, του νομίμου εκπροσώπου τους ηλεκτρονικά υπογεγραμμένη, που να βεβαιώνει ότι το προσφερόμενο σύστημα συνθετικού χλοοτάπητα θα αποτελείται αποκλειστικά από τα υλικά (τάπητας- χαλαζιακή άμμος-τρίμμα ελαστικού) που προβλέπονται στο προσκομιζόμενο πιστοποιητικό εργαστηριακού ελέγχου (FIFA LABORATORY TEST REPORT). 5. Υπεύθυνη δήλωση του Ν.1599/1986, του νομίμου εκπροσώπου τους ηλεκτρονικά υπογεγραμμένη, που να βεβαιώνει ότι γνωρίζει και θα ανταποκριθεί πλήρως στις υποχρεώσεις που απορρέουν από την απαίτηση να προβεί με δικές του δαπάνες σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για την πιστοποίηση των γηπέδων με το εγκαταστημένο σύστημα συνθετικού χλοοτάπητα σε επίπεδο FIFA QUALITY, σύμφωνα με προδιαγραφές της FIFA που προβλέπονται στο FIFA Quality Programme for Football Turf - Handbook of Requirements (October 2015 Edition), με έκδοση πιστοποιητικού εργαστηριακού ελέγχου (FIFA FIELD TEST

REPORT) από εργαστήριο δοκιμών διαπιστευμένο από τη FIFA (FIFA accredited test institute) και έκδοση πιστοποιητικού έγκρισης γηπέδου επιπέδου FIFA QUALITY 6. Υπεύθυνη δήλωση του Ν.1599/1986, του νομίμου εκπροσώπου τους ηλεκτρονικά υπογεγραμμένη, που να βεβαιώνει ότι γνωρίζει και θα αναλάβει πλήρως τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την απαίτηση να εξασφαλίσει με δικές του δαπάνες την απαιτούμενη συντήρηση των γηπέδων για το απαιτούμενο χρονικό διάστημα, κατ' ελάχιστον τριών (3) ετών από την έκδοση πιστοποιητικού έγκρισης γηπέδου επιπέδου FIFA QUALITY για κάθε γήπεδο και τον απαιτούμενο εξοπλισμό συντήρησης αυτών που προβλέπονται από το FIFA Quality Programme for Football Turf - Handbook of Requirements (October 2015 Edition) προκειμένου να εξασφαλιστεί η πιστοποίηση των γηπέδων σε επίπεδο FIFA QUALITY με έκδοση πιστοποιητικού έγκρισης γηπέδου FIFA QUALITY. 7.... 9. Υπεύθυνη δήλωση του Ν.1599/1986, του νομίμου εκπροσώπου τους ηλεκτρονικά υπογεγραμμένη, που να δηλώνει ότι εγγυάται την καλή λειτουργία και συντήρηση του προσφερόμενου συστήματος συνθετικού χλοοτάπητα για χρονικό διάστημα τριών (3) ετών από την έκδοση πιστοποιητικού έγκρισης γηπέδου επιπέδου FIFA QUALITY για κάθε γήπεδο και ότι αναλαμβάνει την υποχρέωση να αντικαταστήσει κάθε ζημιά που θα προκύψει από αστοχία υλικού ή κατασκευαστικού ελαττώματος ή κακής συντήρησης, κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, εξαιρουμένων των περιπτώσεων βανδαλισμού και κακής χρήσης του. 11. Υπεύθυνη δήλωση του Ν.1599/1986, του νομίμου εκπροσώπου τους ηλεκτρονικά υπογεγραμμένη, που να βεβαιώνει ότι ο ανάδοχος προμηθευτής-εγκαταστάτης του συστήματος θα είναι σε θέση να προμηθεύσει το σύστημα συνθετικού χλοοτάπητα (τάπητας- χαλαζιακή άμμος- τρίμμα ελαστικού) της τεχνικής του προσφοράς εντός του χρόνου ισχύος της προσφοράς του, χωρίς να δικαιούται να επικαλεστεί οποτεδήποτε και για οποιοδήποτε λόγο αδυναμία προμήθειας του προτεινόμενου συστήματος συνθετικού χλοοτάπητα (τάπητας- χαλαζιακή άμμος-τρίμμα ελαστικού).. 13. Τεύχος οδηγιών συντήρησης και καλής χρήσης του προτεινόμενου συστήματος συνθετικού χλοοτάπητα. 14. Υπεύθυνη δήλωση του Ν.1599/1986, του νομίμου εκπροσώπου τους ηλεκτρονικά υπογεγραμμένη, για το χρόνο ισχύος

της προσφοράς τους. 2.4.4 Περιεχόμενα Φακέλου «Οικονομική Προσφορά»/Τρόπος σύνταξης και υποβολής οικονομικών προσφορών. Στον (υπο)φάκελο με την ένδειξη «Οικονομική Προσφορά» περιλαμβάνεται η οικονομική προσφορά του οικονομικού φορέα (Προμηθευτή). Η Οικονομική Προσφορά υποβάλλεται ηλεκτρονικά επί ποινή απορρίψεως στον (υπό) φάκελο «Οικονομική Προσφορά». 2.4.6 Λόγοι απόρριψης προσφορών Η αναθέτουσα αρχή με βάση τα αποτελέσματα του ελέγχου και της αξιολόγησης των προσφορών, απορρίπτει, σε κάθε περίπτωση, προσφορά: α) η οποία δεν υποβάλλεται εμπρόθεσμα, με τον τρόπο και με το περιεχόμενο που ορίζεται πιο πάνω και συγκεκριμένα στις παραγράφους 2.4.1 (Γενικοί όροι υποβολής προσφορών), 2.4.2. (Χρόνος και τρόπος υποβολής προσφορών), 2.4.3. (Περιεχόμενο φακέλων δικαιολογητικών συμμετοχής, τεχνικής προσφοράς), 2.4.4. (Περιεχόμενο φακέλου οικονομικής προσφοράς, τρόπος σύνταξης και υποβολής οικονομικών προσφορών), 2.4.5. (Χρόνος ισχύος προσφορών), 3.1. (Αποσφράγιση και αξιολόγηση προσφορών), 3.2 (Πρόσκληση υποβολής δικαιολογητικών προσωρινού αναδόχου-Δικαιολογητικά προσωρινού αναδόχου) της παρούσας, β) η οποία περιέχει ατέλειες, ελλείψεις, ασάφειες ή σφάλματα, εφόσον αυτά δεν επιδέχονται συμπλήρωση ή διόρθωση ή εφόσον επιδέχονται συμπλήρωση ή διόρθωση, δεν έχουν αποκατασταθεί κατά την αποσαφήνιση και την συμπλήρωσή της σύμφωνα με την παράγραφο 3.1.1. της παρούσης διακήρυξης, γ) ... θ) η οποία παρουσιάζει ελλείψεις ως προς τα δικαιολογητικά που ζητούνται από τα έγγραφα της παρούσης διακήρυξης και αποκλίσεις ως προς τους όρους και τις τεχνικές προδιαγραφές της σύμβασης. Ειδικότερα, ως προς την πολιτική ασφαλείας του Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ., στο άρθρο 37 του ν. 4412/2016 ορίζεται ότι «1. Το επίπεδο ασφαλείας του Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ. πρέπει να είναι ανάλογο προς τους κινδύνους. 2. Στα εργαλεία και τις συσκευές για την ηλεκτρονική διαβίβαση και παραλαβή προσφορών, καθώς και για την ηλεκτρονική παραλαβή αιτήσεων συμμετοχής πρέπει: α) να είναι διαθέσιμες στους ενδιαφερομένους οι πληροφορίες σχετικά με τις προδιαγραφές για την ηλεκτρονική υποβολή προσφορών και αιτήσεων συμμετοχής, συμπεριλαμβανομένης της κρυπτογράφησης και της χρονοσήμανσης, β) [όπως το εδάφιο αυτό

αντικαταστάθηκε με το άρθρο 107 παρ.2 του ν. 4497/2017 (Α' 171)] να απαιτούνται προηγμένες ηλεκτρονικές υπογραφές, όπως ορίζονται στον Κανονισμό (ΕΕ) 910/2014...». Κατ' επίκληση, μεταξύ άλλων, των ανωτέρω διατάξεων του ν. 4412/2016 εξεδόθη η υπ' αριθμ. 56902/215/19.5.2017 απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Ανάπτυξης «Τεχνικές λεπτομέρειες και διαδικασίες λειτουργίας του Εθνικού Συστήματος Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων» (Β' 1924). 3. Στο άρθρο 8 της εν λόγω υπουργικής αποφάσεως (Υ.Α.) ορίζεται ότι «1. Η διαδικασία επικοινωνίας, ενημέρωσης και διακίνησης εγγράφων πραγματοποιείται μέσω του Συστήματος κατά περίπτωση, με: • την αποστολή ή κοινοποίηση σχετικών στοιχείων με μηνύματα δια της λειτουργικότητας "Επικοινωνία". ... • την υποβολή σχετικών στοιχείων από τους οικονομικούς φορείς στον ηλεκτρονικό χώρο "Συνημμένων Ηλεκτρονικής Προσφοράς", ο οποίος περιλαμβάνει τους (υπό)φακέλους: - "Δικαιολογητικά Συμμετοχής - Τεχνική Προσφορά" - "Οικονομική Προσφορά" - "Δικαιολογητικά Προσωρινού Αναδόχου". 2.... 3. Οι οικονομικοί φορείς υποβάλλουν μέσω του Συστήματος τα κατά περίπτωση έγγραφα που έχουν συνταχθεί/παραχθεί από τους ίδιους υπογεγραμμένα με εγκεκριμένη προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή που υποστηρίζεται από εγκεκριμένο πιστοποιητικό, το οποίο χορηγήθηκε από έναν εγκεκριμένο πάροχο υπηρεσιών πιστοποίησης, ο οποίος περιλαμβάνεται στον κατάλογο εμπιστευσης που προβλέπεται στην απόφαση 2009/767/ΕΚ (όπως τροποποιήθηκε και ισχύει) και σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Κανονισμό (ΕΕ) 910/2014 και τις διατάξεις της παρούσας. 4 Στο δε άρθρο 19 παρ. 1 της ίδιας Υ.Α. ορίζεται ότι «1.1. Με την επιφύλαξη της παραγράφου 2 του παρόντος, οι Προδικαστικές Προσφυγές του Βιβλίου IV του ν. 4412/2016, κατατίθενται ηλεκτρονικά μέσω της λειτουργικότητας "Επικοινωνία" του Συστήματος, στον ηλεκτρονικό τόπο του διαγωνισμού, επιλέγοντας κατά περίπτωση την ένδειξη "Προδικαστική Προσφυγή" και επισυνάπτοντας το σχετικό έγγραφο σε μορφή ηλεκτρονικού αρχείου Portable Document Format (PDF), το οποίο φέρει εγκεκριμένη προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή με χρήση εγκεκριμένων πιστοποιητικών σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 8

4. Στο άρθρο 36 του διέποντος τον επίμαχο διαγωνισμό ν. 4412/2016, [ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ] ορίζεται ότι: «Υποχρέωση χρήσης - Λειτουργία ΕΣΗΔΗΣ 1. Οι αναθέτουσες αρχές υποχρεούνται να χρησιμοποιούν το Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ. σε όλα τα στάδια της διαδικασίας σύναψης δημοσίων συμβάσεων του παρόντος νόμου, με εκτιμώμενη αξία ανώτερη των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ, χωρίς να συμπεριλαμβάνεται ο ΦΠΑ. 2. Το Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ. οφείλει να συμμορφώνεται με: α) τις απαιτήσεις του Παραρτήματος IV του Προσαρτήματος Α' και β) τους κανόνες του παρόντος άρθρου και των άρθρων 22 και 37. Πέραν των ανωτέρω το Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ. οφείλει να τηρεί τα οριζόμενα: α) στο ν. 3979/2011 (Α' 138) και στην κατ' εξουσιοδότηση αυτού εκδοθείσα νομοθεσία, ιδίως στο Πλαίσιο Παροχής Υπηρεσιών Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (ΠΗΔ), το οποίο κυρώθηκε με την ΥΑΠ/Φ.40.4/1/989/2012 απόφαση του Υφυπουργού Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (Β' 1301) και β) στο π.δ. 25/2014 (Α' 44). 3. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού και Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων ρυθμίζονται τα τεχνικά ζητήματα που αφορούν την ανάθεση και εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών σχετικά με: α) ...β) τους όρους και τις προϋποθέσεις για την υποβολή, τη γνωστοποίηση, τη διακίνηση εγγράφων μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, τον τύπο και το περιεχόμενό τους, τον προσδιορισμό του χρόνου αποστολής ή παραλαβής και τον υπολογισμό των προθεσμιών, τα τεκμήρια γνωστοποίησης και απόκτησης πρόσβασης από τον ενδιαφερόμενο οικονομικό φορέα, καθώς και τον τρόπο και την απόδειξη πρόσβασης σε έγγραφα μέσω του ΕΣΗΔΗΣ και χορήγησης αντιγράφων, γ) ... δ) τη διαβάθμιση των χρηστών, τον τρόπο πρόσβασης και μελέτης των εγγράφων των διαγωνισμών και τη δημιουργία και χορήγηση αντιγράφων με χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), τα αντίστοιχα αναγνωριστικά και διαπιστευτήρια και τα ειδικότερα θέματα και μεθόδους συγγραφής, αυθεντικοποίησης, την πολιτική ασφάλειας του δικτυακού τόπου και την εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας για την προστασία προσωπικών δεδομένων των χρηστών του ΕΣΗΔΗΣ και ε) τους όρους και τις προϋποθέσεις

Αριθμός Απόφασης: 1332/2021

που εξασφαλίζουν, σε τεχνικό επίπεδο, την αδιάλειπτη και ορθή λειτουργία του ΕΣΗΔΗΣ στη Γενική Γραμματεία Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών.. Περαιτέρω, ως προς την πολιτική ασφαλείας του Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ., στο άρθρο 37 του ν.4412/2016 ορίζεται ότι «1. Το επίπεδο ασφαλείας του Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ. πρέπει να είναι ανάλογο προς τους κινδύνους. 2. Στα εργαλεία και τις συσκευές για την ηλεκτρονική διαβίβαση και παραλαβή προσφορών, καθώς και για την ηλεκτρονική παραλαβή αιτήσεων συμμετοχής πρέπει: α) να είναι διαθέσιμες στους ενδιαφερομένους οι πληροφορίες σχετικά με τις προδιαγραφές για την ηλεκτρονική υποβολή προσφορών και αιτήσεων συμμετοχής, συμπεριλαμβανομένης της κρυπτογράφησης και της χρονοσήμανσης, β) [όπως το εδάφιο αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 107 παρ.2 του ν. 4497/2017 (Α' 171)] να απαιτούνται προηγμένες ηλεκτρονικές υπογραφές, όπως ορίζονται στον Κανονισμό (ΕΕ) 910/2014. Οι αναθέτουσες αρχές πρέπει να αποδέχονται τις προηγμένες ηλεκτρονικές υπογραφές που υποστηρίζονται από αναγνωρισμένο πιστοποιητικό, λαμβάνοντας υπόψη αν τα πιστοποιητικά χορηγούνται από έναν πάροχο υπηρεσιών πιστοποίησης, ο οποίος περιλαμβάνεται στον κατάλογο εμπιστευσης που προβλέπεται στην Απόφαση 2009/767/ΕΚ της Επιτροπής, ανεξάρτητα από το αν έχουν δημιουργηθεί με ή χωρίς ασφαλή διάταξη δημιουργίας υπογραφών, με την επιφύλαξη της συμμόρφωσης με τις ακόλουθες προϋποθέσεις: αα) οι αναθέτουσες αρχές πρέπει να καθορίζουν τον απαιτούμενο μορφότυπο προηγμένων υπογραφών, βάσει των μορφοτύπων που έχουν θεσπιστεί με την Απόφαση 2011/130/ΕΕ της Επιτροπής και να θέτουν σε εφαρμογή τα αναγκαία μέτρα ώστε να είναι σε θέση να επεξεργαστούν τεχνικά τους εν λόγω μορφότυπους όταν χρησιμοποιείται διαφορετικός μορφότυπος ηλεκτρονικής υπογραφής, τότε η ηλεκτρονική υπογραφή ή ο φορέας του ηλεκτρονικού εγγράφου περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τις ισχύουσες δυνατότητες επικύρωσης, υπό την ευθύνη της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ). Οι δυνατότητες επικύρωσης επιτρέπουν στην αναθέτουσα αρχή να επικυρώνει, σε σύγχρονη σύνδεση, δωρεάν και κατά τρόπο κατανοητό για άτομα με διαφορετική μητρική γλώσσα, την ηλεκτρονική υπογραφή που έχει παραληφθεί, ως προηγμένη

ηλεκτρονική υπογραφή, υποστηριζόμενη από αναγνωρισμένο πιστοποιητικό. Η ΕΕΤΤ κοινοποιεί τις πληροφορίες σχετικά με τον πάροχο των υπηρεσιών επικύρωσης στην Επιτροπή, ββ) σε περίπτωση προσφορών που υπογράφονται με την υποστήριξη αναγνωρισμένου πιστοποιητικού που περιλαμβάνεται στον κατάλογο εμπιστευσης, οι αναθέτουσες αρχές δεν πρέπει να εφαρμόζουν πρόσθετες απαιτήσεις που ενδέχεται να εμποδίσουν τη χρήση των εν λόγω υπογραφών από τους προσφέροντες. ...». Περαιτέρω, ο Κανονισμός (ΕΕ) 910/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 2014, σχετικά με την ηλεκτρονική ταυτοποίηση και τις υπηρεσίες εμπιστοσύνης για τις ηλεκτρονικές συναλλαγές στην εσωτερική αγορά και την κατάργηση της οδηγίας 1999/93/ΕΚ (ΕΕ L 257 της 28.8.2014) ορίζει στο άρθρο 25 ότι: «1. Δεν απορρίπτονται η νομική ισχύς και το παραδεκτό της ηλεκτρονικής υπογραφής ως αποδεικτικού στοιχείου σε νομικές διαδικασίες μόνο λόγω του γεγονότος ότι είναι σε ηλεκτρονική μορφή ή ότι δεν πληροί όλες τις απαιτήσεις για τις εγκεκριμένες ηλεκτρονικές υπογραφές. 2. Η εγκεκριμένη ηλεκτρονική υπογραφή έχει νομική ισχύ ισοδύναμη με την ιδιόχειρη υπογραφή. 3. Εγκεκριμένη ηλεκτρονική υπογραφή βασιζόμενη σε εγκεκριμένο πιστοποιητικό που έχει εκδοθεί σε ένα κράτος μέλος αναγνωρίζεται ως τέτοια σε όλα τα άλλα κράτη μέλη», στο άρθρο 26 ότι: «Μία προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή πληροί τις ακόλουθες απαιτήσεις: α) συνδέεται κατά τρόπο μοναδικό με τον υπογράφοντα β) είναι ικανή να ταυτοποιεί τον υπογράφοντα γ) δημιουργείται με δεδομένα δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής τα οποία ο υπογράφων μπορεί, με υψηλό βαθμό εμπιστοσύνης, να χρησιμοποιεί υπό τον αποκλειστικό του έλεγχο, και δ) συνδέεται με τα δεδομένα που έχουν υπογραφεί σε σχέση με αυτήν κατά τρόπο ώστε να μπορεί να ανιχνευθεί οποιαδήποτε επακόλουθη τροποποίηση των εν λόγω δεδομένων» και στο άρθρο 27 ότι: «1. ... 2. Εάν ένα κράτος μέλος απαιτεί προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή που βασίζεται σε εγκεκριμένο πιστοποιητικό για τη χρήση μιας επιγραμμικής υπηρεσίας που προσφέρεται από φορέα του δημόσιου τομέα ή για λογαριασμό του, το εν λόγω κράτος μέλος αναγνωρίζει τις προηγμένες ηλεκτρονικές υπογραφές που βασίζονται σε εγκεκριμένο πιστοποιητικό και τις εγκεκριμένες ηλεκτρονικές υπογραφές

τουλάχιστον με τους μορφότυπους ή με τις μεθόδους που καθορίζονται στις εκτελεστικές πράξεις που αναφέρονται στην παράγραφο 5». Με το π.δ. 150/2001 (Α' 125) προσαρμόστηκε η ελληνική νομοθεσία προς τις διατάξεις της προγενέστερης Οδηγίας 1999/93/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το κοινοτικό πλαίσιο για ηλεκτρονικές υπογραφές. Σύμφωνα με το άρθρο 2 του εν λόγω π.δ., «Για την εφαρμογή του παρόντος Διατάγματος νοούνται ως: 1. "ηλεκτρονική υπογραφή": δεδομένα σε ηλεκτρονική μορφή, τα οποία είναι συνημμένα σε άλλα ηλεκτρονικά δεδομένα ή συσχετίζονται λογικά με αυτά και τα οποία χρησιμεύουν ως μέθοδος απόδειξης της γνησιότητας. 2. "προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή" ή "ψηφιακή υπογραφή": ηλεκτρονική υπογραφή, που πληροί τους εξής όρους: α) συνδέεται μονοσήμαντα με τον υπογράφοντα, β) είναι ικανή να καθορίσει ειδικά και αποκλειστικά την ταυτότητα του υπογράφοντος, γ) δημιουργείται με μέσα τα οποία ο υπογράφων μπορεί να διατηρήσει υπό τον αποκλειστικό του έλεγχο και δ) συνδέεται με τα δεδομένα στα οποία αναφέρεται κατά τρόπο, ώστε να μπορεί να εντοπισθεί οποιαδήποτε μεταγενέστερη αλλοίωση των εν λόγω δεδομένων». Κατά δε το άρθρο 3 του ιδίου π.δ., «Έννομες συνέπειες των ηλεκτρονικών υπογραφών 1. Η προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή που βασίζεται σε αναγνωρισμένο πιστοποιητικό και δημιουργείται από ασφαλή διάταξη δημιουργίας υπογραφής επέχει θέση ιδιόχειρης υπογραφής τόσο στο ουσιαστικό όσο και στο δικονομικό δίκαιο. 2. ...». Στη συνέχεια, με τον Κανονισμό (ΕΕ) 910/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 2014 ρυθμίστηκαν θέματα σχετικά με την ηλεκτρονική ταυτοποίηση και τις υπηρεσίες εμπιστοσύνης για τις ηλεκτρονικές συναλλαγές στην εσωτερική αγορά και καταργήθηκε, από την 1η Ιουλίου 2016 (άρθρο 50 του Κανονισμού), η Οδηγία 1999/93/ΕΚ. Στο Τμήμα 4 του Κανονισμού (άρθρα 25-34) ρυθμίζονται τα των ηλεκτρονικών υπογραφών. Ειδικότερα, στο άρθρο 25 του Κανονισμού ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι: «1. ... 2. Η εγκεκριμένη ηλεκτρονική υπογραφή έχει νομική ισχύ ισοδύναμη με την ιδιόχειρη υπογραφή. 3. ...», σύμφωνα δε με το άρθρο 26 του Κανονισμού, «Μία προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή πληροί τις ακόλουθες απαιτήσεις: α) συνδέεται κατά τρόπο μοναδικό

με τον υπογράφοντα, β) είναι ικανή να ταυτοποιεί τον υπογράφοντα, γ) δημιουργείται με δεδομένα δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής τα οποία ο υπογράφων μπορεί, με υψηλό βαθμό εμπιστοσύνης, να χρησιμοποιεί υπό τον αποκλειστικό του έλεγχο, και δ) συνδέεται με τα δεδομένα που έχουν υπογραφεί σε σχέση με αυτήν κατά τρόπο ώστε να μπορεί να ανιχνευθεί οποιαδήποτε επακόλουθη τροποποίηση των εν λόγω δεδομένων». Εξάλλου, στο Τμήμα 6 του Κανονισμού (άρθρα 41-42) ρυθμίζονται τα των ηλεκτρονικών χρονοσφραγίδων. Ειδικότερα, στο άρθρο 41 του Κανονισμού ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι: «1. ... 2. Η εγκεκριμένη ηλεκτρονική χρονοσφραγίδα χαίρει του τεκμηρίου της ακρίβειας της ημερομηνίας και της ώρας που αναφέρει καθώς και της ακεραιότητας των δεδομένων με τα οποία συνδέονται η ημερομηνία και η ώρα. 3. ...», στο δε άρθρο 42 του Κανονισμού ορίζεται ότι: «1. Η εγκεκριμένη ηλεκτρονική χρονοσφραγίδα πληροί τις ακόλουθες απαιτήσεις: α) συνδέει την ημερομηνία και την ώρα με τα δεδομένα κατά τέτοιο τρόπο ώστε να αποκλείεται ευλόγως η δυνατότητα μη ανιχνεύσιμης τροποποίησης των δεδομένων• β) βασίζεται σε χρονική πηγή ακριβείας συνδεδεμένη με τη Συντονισμένη Παγκόσμια Ωρα• και γ) φέρει προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή προηγμένη ηλεκτρονική σφραγίδα του εγκεκριμένου παρόχου υπηρεσιών εμπιστοσύνης ή έχει υπογραφεί με κάποια άλλη ανάλογη μέθοδο». Από τον συνδυασμό των ανωτέρω παρατεθεισών διατάξεων του νόμου και της διακήρυξης, προκύπτει ότι, προκειμένου περί διαγωνισμών που διενεργούνται ηλεκτρονικώς μέσω του Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ., απαιτείται, όλα τα έγγραφα που υποβάλλονται από τους συμμετέχοντες οικονομικούς φορείς, μέσω του Συστήματος, να φέρουν προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή (ΕΑ ΣΤΕ 48/2021 σκέψη 8, ΔΕφΘεσ 50/2021). Περαιτέρω, από τις ως άνω διατάξεις προκύπτει ότι ως «προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή» νοείται εκείνη που συνδέεται μονοσήμαντα με τον υπογράφοντα και είναι ικανή να καθορίσει ειδικά και αποκλειστικά την ταυτότητά του, έχει δε δημιουργηθεί με μέσα, που ο υπογράφων μπορεί να διατηρήσει υπό τον αποκλειστικό του έλεγχο, και συνδέεται με τα δεδομένα, στα οποία αναφέρεται, με τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορεί να εντοπισθεί οποιαδήποτε επακόλουθη αλλοίωση των δεδομένων αυτών. Περαιτέρω, ως «εγκεκριμένη

ηλεκτρονική υπογραφή» νοείται η προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή που δημιουργείται από εγκεκριμένη διάταξη δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής και η οποία βασίζεται σε εγκεκριμένο πιστοποιητικό ηλεκτρονικής υπογραφής (βλ. Ε.Σ. VI Τμ 130/2020). Εξάλλου, η εγκεκριμένη προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή επέχει θέση ιδιόχειρης υπογραφής, ήτοι εκπληρώνει το σκοπό και τις λειτουργίες της, τόσο στο ουσιαστικό, όσο και στο δικονομικό δίκαιο, και, ως εκ τούτου, αποτελεί, μέθοδο τεκμηρίωσης της γνησιότητας του ηλεκτρονικού εγγράφου (βλ. και Ε.Σ. VI Τμ. 760, 2513/2016). Σύμφωνα δε με το άρθρο 4 των «Κατευθυντήριων Οδηγιών για την Αναγνώριση Ψηφιακά Υπογεγραμμένων Εγγράφων με Αναγνωρισμένα Ψηφιακά Πιστοποιητικά Σκληρής Αποθήκευσης της ΑΠΕΔ και Ασφαλούς Χρονοσήμανσης από την Πύλη ΕΡΜΗΣ», ένα δημόσιο έγγραφο πρέπει να φέρει ασφαλή χρονοσήμανση από αναγνωρισμένο πάροχο υπηρεσιών ασφαλούς χρονοσήμανσης σχετικά με την ώρα υπογραφής του και όχι την ώρα από το ρολόι του υπολογιστή του υπογράφοντος (βλ. Κίμων Τσακίρη-Ευθυμία Πραγιάννη, Η υποβολή ψηφιακά υπογεγραμμένων εγγράφων στο πλαίσιο δημόσιων διαγωνισμών ΘΠΔΔ, 4/2021, σελ 301-307). Κατά τα ανωτέρω, η προσήκουσα υποβολή των εγγράφων και δικαιολογητικών των οικονομικών φορέων στον διαγωνισμό, απαιτεί τη θέση επ' αυτής αποκλειστικώς εγκεκριμένης προηγμένης ηλεκτρονικής υπογραφής ή προηγμένης ηλεκτρονικής υπογραφής με χρήση εγκεκριμένων πιστοποιητικών. Τούτο δε προκειμένου να βεβαιώνεται η προέλευσή της, ότι δηλαδή η προσφυγή προέρχεται πράγματι από το πρόσωπο που φέρεται να την υπογράφει και να διασφαλίζεται η αυθεντικότητά της. Έτσι, πλήρης και ολοκληρωμένη καθίσταται η ηλεκτρονική υπογραφή μόνον εφόσον συνοδεύεται από πιστοποίηση αυτής, άλλως ουδόλως υφίσταται ως τοιαύτη κατά την έννοια των προμνησθεισών διατάξεων (ΔΕφΠειρ 33/2021). Περαιτέρω, με την ΕλΣυν 130/2020 κρίθηκε ότι: «τα δικαιολογητικά του προσωρινού αναδόχου, που έχουν συνταχθεί/παραχθεί από τον ίδιο (υπεύθυνες δηλώσεις, βεβαιώσεις κ.α.), δεν υποβλήθηκαν ορθώς, διότι, από τον έλεγχο που διενεργήθηκε στην ηλεκτρονική πλατφόρμα του ΕΣΗΔΗΣ, προέκυψε ότι αυτά δεν είναι υπογεγραμμένα με εγκεκριμένη προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή που υποστηρίζεται από

Αριθμός Απόφασης: 1332/2021

εγκεκριμένο πιστοποιητικό, κατά παράβαση των διατάξεων του άρθρου 3.5 α' και ε' της διακήρυξης και του άρθρου 8 παρ. 3 της Αριθμ. 117384/2017 Κ.Υ.Α., β) όπως προέκυψε από τον έλεγχο στην ηλεκτρονική πλατφόρμα, η ψηφιακή υπογραφή του αναδόχου στα δικαιολογητικά συμμετοχής δεν φέρει ασφαλή χρονοσήμανση από αναγνωρισμένο πάροχο υπηρεσιών ασφαλούς χρονοσήμανσης, αλλά από το ρολόι του υπολογιστή του υπογράφοντος, κατά παράβαση της Αριθμ. ΥΑΠ/Φ.40.4/163/13 (Β' 401/22.2.2013) και του άρθρου 9 της αριθμ. 117384/2017 Κ.Υ.Α». Από την επισκόπηση των υποβληθέντων εγγράφων του οικονομικού φορέα «...» στον διαγωνισμό, προκύπτει ότι πληθώρα αυτών περιέχει ενσωματωμένη χρονοσήμανση, η οποία δεν είναι έγκυρη, ενώ επιπλέον δεν είναι διαθέσιμη η αρχή που εξέδωσε την χρονοσήμανση. Τα έγγραφα αυτά είναι : > 10726110 Οδηγίες χρήσης και συντήρησης_signed

- > 10726111 ΤΕΥΔ ... signed
- > 10726113-1 Υπεύθ Δήλ αποδοχής ορων διακηρυξης_signed
- > 10726114-2 Υπεύθ Δήλ προσφερόμενων υλικών_signed
- > 10726115-3 Υπεύθ Δήλ πιστοποίησης γηπέδων_signed
- > 10726116-4 Υπεύθ Δήλ συντήρησης γηπέδων_signed
- > 10726117-5 Υπεύθ Δήλ καλής λειτουργίας_signed
- > 10726120 ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ_signed
- > Supplier_Offer_Value_107261_signed
- > ΕΝΤΥΠΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ ΜΟΣΧ signed. Συγκεκριμένα, στα ανωτέρω αρχεία, πατώντας επάνω στην τεθείσα ψηφιακή υπογραφή, στο παράθυρο «Signature Properties», εμφανίζεται η ένδειξη : «The signature includes an embedded timestamp but it is invalid ... Signature was validated as of the current time», ήτοι «Η υπογραφή περιέχει μια ενσωματωμένη χρονοσήμανση αλλά είναι μη έγκυρη ... Η υπογραφή επαληθεύτηκε ως προς την

τρέχουσα ώρα», και ακριβώς από κάτω εμφανίζεται η εκάστοτε ώρα ανοίγματος του κάθε συγκεκριμένου αρχείου (δηλαδή δυνητικά εμφανίζονται άπειρα χρονικά σημεία, ανάλογα με το πότε ανοίγει κανείς το κάθε αρχείο), δεδομένου ότι δεν υπάρχει ασφαλής ώρα χρονοσήμανσης, όπως θα έπρεπε, και άρα, δεν μπορεί και να επαληθευτεί, εφόσον δεν υπάρχει, η οποία να παρέχεται από την ΑΠΕΔ, η οποία είναι η προς τούτο αρμόδια στην Ελλάδα Αρχή (βλ. *ad hoc* ΑΕΠΠ 872/2021). Αντιθέτως, εφόσον η χρονοσήμανση ήταν έγκυρη θα έπρεπε να αναγράφεται στο παράθυρο «Signature Properties» η ένδειξη: «Signature was validated as of the secure (timestamp) time:», ήτοι «Η υπογραφή επαληθεύτηκε ως προς την ακριβή ώρα (της χρονοσήμανσης)» και ακριβώς από κάτω θα έπρεπε να εμφανίζεται η ώρα χρονοσήμανσης του εγγράφου. Ακολούθως, πατώντας επάνω στο παράθυρο «Advanced Signature Properties» εμφανίζεται η ένδειξη : «Timestamp Authority Not available», δηλαδή «Η αρχή χρονοσήμανσης δεν είναι διαθέσιμη», ενώ θα έπρεπε να αναγράφεται η ΑΠΕΔ, η οποία είναι η μόνη πιστοποιημένη αρχή χρονοσήμανσης στην εθνική έννομη τάξη. Επομένως, και κατά τα ανωτέρω, η χρονοσήμανση των ανωτέρω εγγράφων δεν είναι έγκυρη, συνακόλουθα δε, αυτά λογίζονται ως μηδέποτε υποβληθέντα, άλλως ως μη πληρούντα τις απαιτήσεις της διακήρυξης και του νόμου. Τούτων δοθέντων, η τεθείσα ψηφιακή υπογραφή, επί των ανωτέρω εγγράφων, δεν φέρει όλα τα εκ του νόμου απαιτούμενα στοιχεία για να θεωρηθεί έγκυρη και, ως εκ τούτου, η προσφορά του ως άνω οικονομικού φορέα έπρεπε να έχει απορριφθεί, άνευ ετέρου, ως απαράδεκτη, ήδη από το στάδιο ελέγχου και αξιολόγησης των δικαιολογητικών συμμετοχής - τεχνικών προσφορών, άλλως, και κατά το στάδιο αξιολόγησης οικονομικών προσφορών, για το λόγο δε αυτό, η προσβαλλομένη απόφαση τυγχάνει ακυρωτέα».

8. Επειδή, η αναθέτουσα αρχή με τις απόψεις της υποστηρίζει ότι «Η Επιτροπή διαγωνισμού, κατόπιν ενδελεχούς επανελέγχου της προσφοράς του οικονομικού φορέα με την επωνυμία: «...», διαπίστωσε, για τα έγγραφα στα οποία αναφέρεται η ανωτέρω προδικαστική προσφυγή, ότι: 1. Στην είσοδο στο Signature panel, το όνομα του υπογράφοντα δεν εμφανίζεται με πράσινο χρώμα και με το σύμβολο \surd , παρά με πορτοκαλί και με σύμβολο !. 2. Στον έλεγχο

ασφαλούς χρονοσήμανσης και επιλέγοντας το κουμπί option και κατόπιν show signature properties, δεν εμφανίζονται οι ενδείξεις “The signature includes an embedded timestamp” και “Signature was validated as of the secure timestamp time”, παρά εμφανίζεται η ένδειξη “Signing time is from the clock on the signer’s computer” ή η ένδειξη “The signature includes an embedded timestamp but it is invalid”, οπότε στην περίπτωση αυτή η εν λόγω υπογραφή είναι μη έγκυρη. Σε επιβεβαίωση των ανωτέρω η Επιτροπή συνέταξε την από 09/07/2021 έκφραση απόψεων επί της προσφυγής και προτείνει: Την αποδοχή της προσφυγής που υπέβαλε η εταιρεία «...» (...– ...), καθώς είναι σύμφωνη με τους όρους της αρ. πρωτ.: 8951/05-03-2021 Διακήρυξης και τις τεχνικές προδιαγραφές της υπ’ αριθμ. 12/2021 μελέτης της Δ/σης Υποδομών & Τεχνικών Έργων και πιο συγκεκριμένα με την πολιτική ασφαλείας του ΕΣΗΔΗΣ, στο άρθρο 37 του Ν. 4412/2016 περί επιπέδου ασφαλείας και χρονοσήμανσης των υπογραφών».

9.Επειδή, στο άρθρο 36 του διέποντος τον επίμαχο διαγωνισμό ν. 4412/2016, [ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ] ορίζεται ότι: « Υποχρέωση χρήσης - Λειτουργία ΕΣΗΔΗΣ 1. Οι αναθέτουσες αρχές υποχρεούνται να χρησιμοποιούν το Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ. σε όλα τα στάδια της διαδικασίας σύναψης δημοσίων συμβάσεων του παρόντος νόμου, με εκτιμώμενη αξία ανώτερη των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ, χωρίς να συμπεριλαμβάνεται ο ΦΠΑ. 2. Το Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ. οφείλει να συμμορφώνεται με: α) τις απαιτήσεις του Παραρτήματος IV του Προσαρτήματος Α' και β) τους κανόνες του παρόντος άρθρου και των άρθρων 22 και 37. Πέραν των ανωτέρω το Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ. οφείλει να τηρεί τα οριζόμενα: α) στο ν. 3979/2011 (Α' 138) και στην κατ' εξουσιοδότηση αυτού εκδοθείσα νομοθεσία, ιδίως στο Πλαίσιο Παροχής Υπηρεσιών Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (ΠΗΔ), το οποίο κυρώθηκε με την ΥΑΠ/Φ.40.4/1/989/2012 απόφαση του Υφυπουργού Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (Β' 1301) και β) στο π.δ. 25/2014 (Α' 44). 3. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού και Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων ρυθμίζονται τα τεχνικά ζητήματα που αφορούν την ανάθεση και εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων έργων, μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών

υπηρεσιών σχετικά με: α) ...β) τους όρους και τις προϋποθέσεις για την υποβολή, τη γνωστοποίηση, τη διακίνηση εγγράφων μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, τον τύπο και το περιεχόμενό τους, τον προσδιορισμό του χρόνου αποστολής ή παραλαβής και τον υπολογισμό των προθεσμιών, τα τεκμήρια γνωστοποίησης και απόκτησης πρόσβασης από τον ενδιαφερόμενο οικονομικό φορέα, καθώς και τον τρόπο και την απόδειξη πρόσβασης σε έγγραφα μέσω του ΕΣΗΔΗΣ και χορήγησης αντιγράφων, γ) ... δ) τη διαβάθμιση των χρηστών, τον τρόπο πρόσβασης και μελέτης των εγγράφων των διαγωνισμών και τη δημιουργία και χορήγηση αντιγράφων με χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), τα αντίστοιχα αναγνωριστικά και διαπιστευτήρια και τα ειδικότερα θέματα και μεθόδους συγγραφής, αυθεντικοποίησης, την πολιτική ασφάλειας του δικτυακού τόπου και την εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας για την προστασία προσωπικών δεδομένων των χρηστών του ΕΣΗΔΗΣ και ε) τους όρους και τις προϋποθέσεις που εξασφαλίζουν, σε τεχνικό επίπεδο, την αδιάλειπτη και ορθή λειτουργία του ΕΣΗΔΗΣ στη Γενική Γραμματεία Υποδομών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών..... Περαιτέρω, ως προς την πολιτική ασφαλείας του Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ., στο άρθρο 37 του ν.4412/2016 ορίζεται ότι «1. Το επίπεδο ασφαλείας του Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ. πρέπει να είναι ανάλογο προς τους κινδύνους. 2. Στα εργαλεία και τις συσκευές για την ηλεκτρονική διαβίβαση και παραλαβή προσφορών, καθώς και για την ηλεκτρονική παραλαβή αιτήσεων συμμετοχής πρέπει: α) να είναι διαθέσιμες στους ενδιαφερομένους οι πληροφορίες σχετικά με τις προδιαγραφές για την ηλεκτρονική υποβολή προσφορών και αιτήσεων συμμετοχής, συμπεριλαμβανομένης της κρυπτογράφησης και της χρονοσήμανσης, β) [όπως το εδάφιο αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 107 παρ.2 του ν. 4497/2017 (Α' 171)] να απαιτούνται προηγμένες ηλεκτρονικές υπογραφές, όπως ορίζονται στον Κανονισμό (ΕΕ) 910/2014. Οι αναθέτουσες αρχές πρέπει να αποδέχονται τις προηγμένες ηλεκτρονικές υπογραφές που υποστηρίζονται από αναγνωρισμένο πιστοποιητικό, λαμβάνοντας υπόψη αν τα πιστοποιητικά χορηγούνται από έναν πάροχο υπηρεσιών πιστοποίησης, ο οποίος περιλαμβάνεται στον κατάλογο εμπίστευσης που προβλέπεται στην Απόφαση 2009/767/ΕΚ της Επιτροπής, ανεξάρτητα από το αν έχουν

δημιουργηθεί με ή χωρίς ασφαλή διάταξη δημιουργίας υπογραφών, με την επιφύλαξη της συμμόρφωσης με τις ακόλουθες προϋποθέσεις: αα) οι αναθέτουσες αρχές πρέπει να καθορίζουν τον απαιτούμενο μορφότυπο προηγμένων υπογραφών, βάσει των μορφοτύπων που έχουν θεσπιστεί με την Απόφαση 2011/130/ΕΕ της Επιτροπής και να θέτουν σε εφαρμογή τα αναγκαία μέτρα ώστε να είναι σε θέση να επεξεργαστούν τεχνικά τους εν λόγω μορφότυπους όταν χρησιμοποιείται διαφορετικός μορφότυπος ηλεκτρονικής υπογραφής, τότε η ηλεκτρονική υπογραφή ή ο φορέας του ηλεκτρονικού εγγράφου περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τις ισχύουσες δυνατότητες επικύρωσης, υπό την ευθύνη της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ). Οι δυνατότητες επικύρωσης επιτρέπουν στην αναθέτουσα αρχή να επικυρώνει, σε σύγχρονη σύνδεση, δωρεάν και κατά τρόπο κατανοητό για άτομα με διαφορετική μητρική γλώσσα, την ηλεκτρονική υπογραφή που έχει παραληφθεί, ως προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή, υποστηριζόμενη από αναγνωρισμένο πιστοποιητικό. Η ΕΕΤΤ κοινοποιεί τις πληροφορίες σχετικά με τον πάροχο των υπηρεσιών επικύρωσης στην Επιτροπή, ββ) σε περίπτωση προσφορών που υπογράφονται με την υποστήριξη αναγνωρισμένου πιστοποιητικού που περιλαμβάνεται στον κατάλογο εμπιστευσης, οι αναθέτουσες αρχές δεν πρέπει να εφαρμόζουν πρόσθετες απαιτήσεις που ενδέχεται να εμποδίσουν τη χρήση των εν λόγω υπογραφών από τους προσφέροντες. ...».

10. Επειδή, ο Κανονισμός (ΕΕ) 910/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 2014, σχετικά με την ηλεκτρονική ταυτοποίηση και τις υπηρεσίες εμπιστοσύνης για τις ηλεκτρονικές συναλλαγές στην εσωτερική αγορά και την κατάργηση της οδηγίας 1999/93/ΕΚ (ΕΕ L 257 της 28.8.2014) ορίζει στο άρθρο 25 ότι: «1. Δεν απορρίπτονται η νομική ισχύς και το παραδεκτό της ηλεκτρονικής υπογραφής ως αποδεικτικού στοιχείου σε νομικές διαδικασίες μόνο λόγω του γεγονότος ότι είναι σε ηλεκτρονική μορφή ή ότι δεν πληροί όλες τις απαιτήσεις για τις εγκεκριμένες ηλεκτρονικές υπογραφές. 2. Η εγκεκριμένη ηλεκτρονική υπογραφή έχει νομική

ισχύ ισοδύναμη με την ιδιόχειρη υπογραφή. 3. Εγκεκριμένη ηλεκτρονική υπογραφή βασιζόμενη σε εγκεκριμένο πιστοποιητικό που έχει εκδοθεί σε ένα κράτος μέλος αναγνωρίζεται ως τέτοια σε όλα τα άλλα κράτη μέλη», στο άρθρο 26 ότι: «Μία προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή πληροί τις ακόλουθες απαιτήσεις: α) συνδέεται κατά τρόπο μοναδικό με τον υπογράφοντα β) είναι ικανή να ταυτοποιεί τον υπογράφοντα γ) δημιουργείται με δεδομένα δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής τα οποία ο υπογράφων μπορεί, με υψηλό βαθμό εμπιστοσύνης, να χρησιμοποιεί υπό τον αποκλειστικό του έλεγχο, και δ) συνδέεται με τα δεδομένα που έχουν υπογραφεί σε σχέση με αυτήν κατά τρόπο ώστε να μπορεί να ανιχνευθεί οποιαδήποτε επακόλουθη τροποποίηση των εν λόγω δεδομένων» και στο άρθρο 27 ότι: «1. ... 2. Εάν ένα κράτος μέλος απαιτεί προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή που βασίζεται σε εγκεκριμένο πιστοποιητικό για τη χρήση μιας επιγραμμικής υπηρεσίας που προσφέρεται από φορέα του δημόσιου τομέα ή για λογαριασμό του, το εν λόγω κράτος μέλος αναγνωρίζει τις προηγμένες ηλεκτρονικές υπογραφές που βασίζονται σε εγκεκριμένο πιστοποιητικό και τις εγκεκριμένες ηλεκτρονικές υπογραφές τουλάχιστον με τους μορφότυπους ή με τις μεθόδους που καθορίζονται στις εκτελεστικές πράξεις που αναφέρονται στην παράγραφο 5».

11. Επειδή, οι προσφέροντες πρέπει να τυγχάνουν ίσης μεταχείρισης, τόσο κατά τον χρόνο που ετοιμάζουν τις προσφορές τους, όσο και κατά τον χρόνο που αυτές αποτιμώνται από την αναθέτουσα αρχή (ΔΕΕ, Απόφαση της 25.04.1996, Υπόθεση C-87/94, Επιτροπή κατά Βελγίου, σκέψη 54· Αποφάσεις της 27.11.2001, Υποθέσεις C-285/99 και C-286/99, Impresa Lombardini SpA, σκέψη 37· ΔΕΕ, Απόφαση της 19.06.2003, Υπόθεση C-315/01, GAT, σκέψη 73· ΔΕΕ, Απόφαση της 16.12.2008, Υπόθεση C-213/07, Μηχανική, σκέψη 45· ΔΕΕ, Απόφαση της 12.03.2015, C-538/13, eVigilo, σκέψη 33· ΔΕΕ, Απόφαση της 06.11.2014, Υπόθεση C 42/13, Cartiera dell'Adda, σκέψη 44· ΔΕΕ Απόφαση της 24.05.2016, Υπόθεση C-396/14, MT Højgaard A/S, Züblin A/S, σκέψη 37 κλπ).

12. Επειδή, από τον συνδυασμό των ανωτέρω παρατεθεισών διατάξεων των άρθρων 362 παρ. 1 του ν. 4412/2016 και 8 παρ. 4 του π.δ.

39/2017 αφ' ενός και 36-37 του ν. 4412/2016 και 8 παρ. 3 και 19 παρ. 1 της Υ.Α. υπ' αριθμ. 56902/215/19.5.2017 αφ' ετέρου, προκύπτει ότι, προκειμένου περί διαγωνισμών που διενεργούνται ηλεκτρονικώς μέσω του Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ., η προδικαστική προσφυγή κατά των πράξεων της διαγωνιστικής διαδικασίας, η οποία κατατίθεται στον ηλεκτρονικό τόπο του διαγωνισμού, απαιτείται να φέρει, όπως και όλα τα έγγραφα που υποβάλλονται από τους συμμετέχοντες οικονομικούς φορείς μέσω του Συστήματος, προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή (ΣΤΕ 882/2021, ΕΑ ΣΤΕ 48/2021 σκέψη 8 και ad hoc ΔΕφΘεσς 50/2021).

13. Επειδή, περαιτέρω από τις ως άνω διατάξεις προκύπτει ότι ως «προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή» νοείται εκείνη που συνδέεται μονοσήμαντα με τον υπογράφοντα και είναι ικανή να καθορίσει ειδικά και αποκλειστικά την ταυτότητά του, έχει δε δημιουργηθεί με μέσα, που ο υπογράφων μπορεί να διατηρήσει υπό τον αποκλειστικό του έλεγχο, και συνδέεται με τα δεδομένα, στα οποία αναφέρεται, με τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορεί να εντοπισθεί οποιαδήποτε επακόλουθη αλλοίωση των δεδομένων αυτών. Περαιτέρω, ως «εγκεκριμένη ηλεκτρονική υπογραφή» νοείται η προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή που δημιουργείται από εγκεκριμένη διάταξη δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής και η οποία βασίζεται σε εγκεκριμένο πιστοποιητικό ηλεκτρονικής υπογραφής (βλ. Ε.Σ. VI Τμ 130/2020). Εξάλλου, η εγκεκριμένη προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή επέχει θέση ιδιόχειρης υπογραφής, ήτοι εκπληρώνει το σκοπό και τις λειτουργίες της, τόσο στο ουσιαστικό, όσο και στο δικονομικό δίκαιο, και, ως εκ τούτου, αποτελεί, μέθοδο τεκμηρίωσης της γνησιότητας του ηλεκτρονικού εγγράφου (βλ. και Ε.Σ. VI Τμ. 760, 2513/2016).

14. Επειδή, σύμφωνα με το άρθρο 4 των «Κατευθυντήριων Οδηγιών για την Αναγνώριση Ψηφιακά Υπογεγραμμένων Εγγράφων με Αναγνωρισμένα Ψηφιακά Πιστοποιητικά Σκληρής Αποθήκευσης της ΑΠΕΔ και Ασφαλούς Χρονοσήμανσης από την Πύλη ΕΡΜΗΣ», ένα δημόσιο έγγραφο πρέπει να φέρει ασφαλή χρονοσήμανση από αναγνωρισμένο πάροχο υπηρεσιών ασφαλούς χρονοσήμανσης σχετικά με την ώρα υπογραφής του και όχι την ώρα από το ρολόι του υπολογιστή του υπογράφοντος (βλ. Κίμων Τσακίρη-Ευθυμία

Πραγιάννη, Η υποβολή ψηφιακά υπογεγραμμένων εγγράφων στο πλαίσιο δημόσιων διαγωνισμών ΘΠΔΔ, 4/2021, σελ 301-307).

15. Επειδή, από την επισκόπηση του οικείου φακέλου προκύπτει ότι η ψηφιακή υπογραφή του οικονομικού φορέα «...» περιέχει ενσωματωμένη χρονοσήμανση, η οποία δεν είναι έγκυρη, ενώ επιπλέον δεν είναι διαθέσιμη η αρχή που εξέδωσε την χρονοσήμανση. Στο πεδίο όπου εμφανίζεται η ένδειξη: «Timestamp Authority Not available», θα έπρεπε να αναγράφεται η ΑΠΕΔ, η οποία είναι η μόνη πιστοποιημένη αρχή χρονοσήμανσης στην εθνική έννομη τάξη. Ωστόσο, η χρονοσήμανση πρέπει να είναι ενσωματωμένη στην ψηφιακή υπογραφή και φυσικά να είναι έγκυρη, πρέπει δε και να προκύπτει η Αρχή η οποία την εξέδωσε. Επιπρόσθετα, εφόσον η χρονοσήμανση ήταν έγκυρη θα έπρεπε να αναγράφεται στο παράθυρο «Signature Properties» η ένδειξη: «Signature was validated as of the secure (timestamp) time:» ήτοι «Η υπογραφή επαληθεύτηκε ως προς την ακριβή ώρα (της χρονοσήμανσης)» και ακριβώς από κάτω θα έπρεπε να εμφανίζεται η ώρα χρονοσήμανσης του εγγράφου. Αντίθετα, στο αρχείο της προδικαστικής προσφυγής του προσφεύγοντος, πατώντας επάνω στην υπογραφή του, στο παράθυρο «Signature Properties» εμφανίζεται η ένδειξη «Signature was validated as of the current time», ήτοι «Η υπογραφή επαληθεύτηκε ως προς την τρέχουσα ώρα», και ακριβώς από κάτω εμφανίζεται η εκάστοτε ώρα ανοίγματος του συγκεκριμένου αρχείου (δηλαδή δυνητικά εμφανίζονται άπειρα χρονικά σημεία, ανάλογα με το πότε ανοίγει κανείς το αρχείο της προδικαστικής προσφυγής), δεδομένου ότι δεν υπάρχει ασφαλής ώρα χρονοσήμανσης όπως θα έπρεπε και άρα δεν μπορεί και να επαληθευτεί, εφόσον δεν υπάρχει, η οποία να παρέχεται από την ΑΠΕΔ, η οποία είναι η προς τούτο αρμόδια στην Ελλάδα Αρχή.

16. Επειδή, η προσήκουσα υποβολή προσφοράς, απαιτεί τη θέση επ' αυτής αποκλειστικώς εγκεκριμένης προηγμένης ηλεκτρονικής υπογραφής ή προηγμένης ηλεκτρονικής υπογραφής με χρήση εγκεκριμένων πιστοποιητικών. Τούτο δε προκειμένου να βεβαιώνεται η προέλευσή της, ότι δηλαδή η προσφυγή προέρχεται πράγματι από το πρόσωπο που φέρεται να την υπογράψει και να διασφαλίζεται η αυθεντικότητά της. Έτσι, πλήρης και

ολοκληρωμένη καθίσταται η ηλεκτρονική υπογραφή μόνον εφόσον συνοδεύεται από πιστοποίηση αυτής, άλλως ουδόλως υφίσταται ως τοιαύτη κατά την έννοια των προμνησθεισών διατάξεων (ΔΕφΠειρ 33/2021). Τούτων δοθέντων, η εν λόγω ψηφιακή υπογραφή δεν φέρει όλα τα εκ του νόμου απαιτούμενα στοιχεία για να θεωρηθεί έγκυρη και, ως εκ τούτου, η προσφορά του οικονομικού φορέα «...» ισοδυναμεί με μηδέποτε υποβληθείσα, με αποτέλεσμα να τυγχάνει απορριπτέα προεχόντως ως απαράδεκτη. Συναφώς ως εκρίθη (βλ. ο.π. ΕλΣυν 130/2020) «τα δικαιολογητικά του προσωρινού αναδόχου, που έχουν συνταχθεί/παραχθεί από τον ίδιο (υπεύθυνες δηλώσεις, βεβαιώσεις κ.α.), δεν υποβλήθηκαν ορθώς, διότι, από τον έλεγχο που διενεργήθηκε στην ηλεκτρονική πλατφόρμα του ΕΣΗΔΗΣ, προέκυψε ότι αυτά δεν είναι υπογεγραμμένα με εγκεκριμένη προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή που υποστηρίζεται από εγκεκριμένο πιστοποιητικό, κατά παράβαση των διατάξεων του άρθρου 3.5 α' και ε' της διακήρυξης και του άρθρου 8 παρ. 3 της Αριθμ. 117384/2017 Κ.Υ.Α., β) όπως προέκυψε από τον έλεγχο στην ηλεκτρονική πλατφόρμα, η ψηφιακή υπογραφή του αναδόχου στα δικαιολογητικά συμμετοχής δεν φέρει ασφαλή χρονοσήμανση από αναγνωρισμένο πάροχο υπηρεσιών ασφαλούς χρονοσήμανσης, αλλά από το ρολόι του υπολογιστή του υπογράφοντος, κατά παράβαση της Αριθμ. ΥΑΠ/Φ.40.4/163/13 (Β' 401/22.2.2013) και του άρθρου 9 της αριθμ. 117384/2017 Κ.Υ.Α». Συνεπώς, η χρήση μη προηγμένης ηλεκτρονικής υπογραφής ισοδυναμεί με την έλλειψη αυτής κατά παράβαση του Νόμου και του οικείου κανονιστικού πλαισίου που δεν εισάγει, άλλωστε, κάποια εξαίρεση (βλ. ΑΕΠΠ 667/2020, 683/2019, 775/2020).

17. Επειδή κατά την αντίθετη γνώμη του Μέλους Διαθεσόπουλου Μιχαήλ, προκύπτει πως στις διατάξεις της διακήρυξης, άρθρα 2.4.2.1-2.4.2.5, ρητά αναγράφεται ότι οι συμμετέχοντες οικονομικοί φορείς, απαιτείται να διαθέτουν εγκεκριμένη προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή που υποστηρίζεται από εγκεκριμένο πιστοποιητικό το οποίο χορηγήθηκε από έναν εγκεκριμένο πάροχο υπηρεσιών πιστοποίησης, ο οποίος περιλαμβάνεται στον κατάλογο εμπιστευσης που προβλέπεται στην

Αριθμός Απόφασης: 1332/2021

απόφαση 2009/767/ΕΚ και σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Κανονισμό (ΕΕ) 910/2014 και τις διατάξεις της Υ.Α. 56902/215 “Τεχνικές λεπτομέρειες και διαδικασίες λειτουργίας του Εθνικού Συστήματος Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων (Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ)» (ΦΕΚ Β 1924/02.06.2017) και να εγγραφούν στο ηλεκτρονικό σύστημα (ΕΣΗΔΗΣ- Διαδικτυακή πύλη www.promitheus.gov.gr) ακολουθώντας την διαδικασία εγγραφής του άρθρου 5 της ίδιας Υ.Α. Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 2.4.2.2, τόσο ο χρόνος υποβολής της προσφοράς και οποιαδήποτε ηλεκτρονική επικοινωνία μέσω του συστήματος βεβαιώνεται αυτόματα από το σύστημα με υπηρεσίες χρονοσήμανσης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 37 του ν. 4412/2016 και το άρθρο 9 της ως άνω Υπουργικής Απόφασης (που αφορά τη χρονοσήμανση εντός και δια του ιδίου του ΕΣΗΔΗΣ και όχι των υπογραφών των εγγράφων των προσφορών). Εν προκειμένω δε, ο όρος 2.4.2.2 της διακήρυξης ρητώς ρυθμίζει το ζήτημα βεβαίωσης χρόνου υποβολής προσφοράς και κάθε ηλεκτρονικής επικοινωνίας, περιέχοντας αποκλειστική πρόβλεψη για το ζήτημα χρονοσήμανσης, η οποία λαμβάνει χώρα κατ’ άρ. 37 Ν. 4412/2016 και άρ. 9 ΥΑ 56902/215/2017 («2.4.2.2. Ο χρόνος υποβολής της προσφοράς και οποιαδήποτε ηλεκτρονική επικοινωνία μέσω του συστήματος βεβαιώνεται αυτόματα από το σύστημα με υπηρεσίες χρονοσήμανσης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 37 του ν. 4412/2016 και το άρθρο 9 της ως άνω Υπουργικής Απόφασης.») και άρα, η βεβαίωση αυτή λαμβάνει χώρα δια της ασφαλούς χρονοσήμανσης του ιδίου του ΕΣΗΔΗΣ, χωρίς ουδεμία μνεία απαίτησης περί πιστοποιημένης χρονοσήμανσης επί της ψηφιακής υπογραφής εκ τρίτου φορέα, απαίτηση που ακόμη άλλωστε και αν υποθεθεί ότι σκοπούσε να θεσπισθεί ουδόλως πάντως προκύπτει καθ’ οιαδήποτε σαφήνεια από το κανονιστικό περιεχόμενο της διαδικασίας και άρα, δεν δύναται να αποτελέσει έρεισμα αποκλεισμού προσφοράς (βλ. και Απόφαση ΑΕΠΠ 80/2018, σκ. 38-39). Τούτο επιρρωνύεται και εκ του όρου 2.4.2.1 που αναφέρεται αποκλειστικά σε διάθεση «εγκεκριμένη[ς] προηγμένη[ς] ηλεκτρονική[ς] υπογραφή[ς] ή προηγμένη[ς] ηλεκτρονική[ς] υπογραφή[ς] που υποστηρίζεται από εγκεκριμένο πιστοποιητικό το οποίο χορηγήθηκε από έναν εγκεκριμένο πάροχο υπηρεσιών πιστοποίησης,

ο οποίος περιλαμβάνεται στον κατάλογο εμπιστευσης που προβλέπεται στην απόφαση 2009/767/ΕΚ και σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Κανονισμό (ΕΕ) 910/2014 και τις διατάξεις της Υ.Α. 56902/215 “Τεχνικές λεπτομέρειες και διαδικασίες λειτουργίας του Εθνικού Συστήματος Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων (Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ)» (ΦΕΚ Β 1924/02.06.2017) και να εγγραφούν στο ηλεκτρονικό σύστημα (ΕΣΗΔΗΣ- Διαδικτυακή πύλη www.promitheus.gov.gr) ακολουθώντας την διαδικασία εγγραφής του άρθρου 5 της ίδιας Υ.Α.» και άρα, ουδόλως αναφέρεται σε οτιδήποτε περί χρονοσήμανσης της υπογραφής ούτε σε διαπιστευμένο ή εν γένει τρίτο φορέα χρονοσήμανσης ούτε οι υπηρεσίες πιστοποίησης χρονοσήμανσης ταυτίζονται ή περιέχονται υποχρεωτικά και κατά νόμο στις υπηρεσίες πιστοποίησης ηλεκτρονικής υπογραφής, που είναι και οι μόνες που ζητούνται και δη, με οιαδήποτε σαφήνεια. Αντίθετα, η πιστοποίηση χρονοσήμανσης συνιστά πρόσθετο χαρακτηριστικό σε σχέση με την εγκυρότητα και πιστοποίηση της προηγμένης ηλεκτρονικής υπογραφής από διαπιστευμένο φορέα πιστοποίησης (τέτοιων ακριβώς υπογραφών), εξ ου άλλωστε και προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή χωρίς τέτοια πιστοποιημένη χρονοσήμανση, αναγνωρίζεται ως βεβαιούμενα αποδιδόμενη στον υπογράψαντα καθ’ ου, από το πρόγραμμα ανάγνωσης ηλεκτρονικών εγγράφων pdf, Acrobat Reader, κατά τους αυτοματοποιημένους προγραμματιστικούς ελέγχους του σε συμμόρφωση με την κείμενη νομοθεσία, κατά το άνοιγμα των οικείων αρχείων της προσφοράς του. Περαιτέρω, σε αντίθεση με τα όσα ισχυρίζεται αβασίμως ο προσφεύγων, ούτε από τις ως άνω διατάξεις της διακήρυξης ούτε από τον Νόμο προκύπτει η υποχρέωση του συμμετέχοντος στο διαγωνισμό όπως, επιπλέον, της ψηφιακής υπογραφής εφοδιαστεί και με πιστοποιημένες υπηρεσίες χρονοσήμανσης, που συμπληρώνουν την ψηφιακή υπογραφή. Και ναι μεν τεχνικά είναι δυνατόν η ψηφιακή υπογραφή να είναι διασυνδεδεμένη ειδικά με τον εθνικό χρόνο, προβαίνοντας στις κατάλληλες ρυθμίσεις κατά την εγκατάσταση των πιστοποιητικών ψηφιακής υπογραφής στον υπολογιστή του οικονομικού φορέα, θα μπορούσε δε να απαιτηθεί εάν το ζητούσε η διακήρυξη, πάντως, τέτοια υποχρέωση χωρίς να προβλέπεται στη διακήρυξη δεν μπορεί να επιβληθεί. Περαιτέρω, οι απαιτούμενες κατά τη διάταξη του άρθρου 9 της ΥΑ 56902/215

(ΦΕΚ Β' 1924/02.06.2017) όπως και κατά τις αντίστοιχες διατάξεις της οικείας Διακήρυξης, διατυπώσεις περί χρονοσήμανσης αφορούν στο χρόνο υποβολής των προσφορών των διαγωνιζομένων, στην οποία περιλαμβάνεται η οικονομική προσφορά του οικονομικού φορέα και τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, στον ηλεκτρονικό τόπο του διαγωνισμού (Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ.), έτσι ώστε να εξακριβώνεται με ευχέρεια και ασφάλεια ότι καθεμία προσφορά υποβλήθηκε νομίμως στον εκάστοτε ακριβή χρόνο πριν από την ορισθείσα καταληκτική ημεροχρονολογία και ώρα υποβολής των προσφορών κάθε διαγωνισμού. Έτι, περαιτέρω, ρητά κατά τη διακήρυξη και τις διατάξεις στις οποίες παραπέμπει, η βεβαίωση που αυτόματα παρέχει το σύστημα για τη χρονοσήμανση του εγγράφου, καθιστά αυτό έγγραφο βέβαιης ημεροχρονολογίας χωρίς άλλη διατύπωση. Επομένως, από τη στιγμή που το έγγραφο-δικαιολογητικό συμμετοχής στο διαγωνισμό υποβάλλεται στον διαγωνισμό μέσω ΕΣΗΔΗΣ δεν μπορεί να προκύψει προβληματισμός ή αμφιβολία για τον χρόνο σύνταξης του εγγράφου σε σχέση με τον χρόνο υποβολής του, αφού βεβαιωθεί από το ίδιο το ΕΣΗΔΗΣ με τον τρόπο που προβλέπουν οι κείμενες διατάξεις, προσδίδει στο έγγραφο βεβαία ημεροχρονολογία (ad hoc ΑΕΠΠ 3^{ου} Κλιμ. 80/2018, 7^{ου} Κλιμ. 417/2020, βλ. και Μιχαήλ Διαθεσόπουλος, «ΤΑ ΝΕΑ ΑΡΘΡΑ 102 ΚΑΙ 310 Ν. 4412/2016 ΜΕΤΑ ΤΟ Ν. 4782/2021 ΚΑΙ ΤΟ ΝΕΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ» ΠειρΝομ 1/2021, υποσημ. 32 με παραπομπές.). Εξάλλου, ουδόλως από τον νόμο προκύπτει ότι για την εννοιολογική στοιχειοθέτηση της προηγμένης ηλεκτρονικής υπογραφής, απαιτείται τέτοια πιστοποίηση χρονοσήμανση εκ πιστοποιητικού τρίτου πιστοποιημένου παρόχου υπηρεσιών χρονοσήμανσης. Ειδικότερα το άρ. 2 παρ. 2 ΠΔ 150/2001 ορίζει την προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ως εξής και επί τη βάσει των ακόλουθων προϋποθέσεων «2. "προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή" ή "ψηφιακή υπογραφή": ηλεκτρονική υπογραφή, που πληροί τους εξής όρους: α) συνδέεται μονοσήμαντα με τον υπογράφοντα, β) είναι ικανή να καθορίσει ειδικά και αποκλειστικά την ταυτότητα του υπογράφοντος, γ) δημιουργείται με μέσα τα οποία ο υπογράφων μπορεί να διατηρήσει υπό τον αποκλειστικό του έλεγχο και δ) συνδέεται με τα δεδομένα στα οποία αναφέρεται κατά τρόπο, ώστε να μπορεί

να εντοπισθεί οποιαδήποτε μεταγενέστερη αλλοίωση των εν λόγω δεδομένων.». Άλλωστε, κατ' άρ. 6 του ίδιου ΠΔ οι υποχρεώσεις ορίζονται ως εξής «. Ο πάροχος υπηρεσιών πιστοποίησης, διαπιστευμένος ή μη, που εκδίδει αναγνωρισμένο πιστοποιητικό στο κοινό ή εγγυάται για την ακρίβεια τέτοιου πιστοποιητικού, ευθύνεται έναντι οποιουδήποτε φορέα ή φυσικού ή νομικού προσώπου για τη ζημία που προκλήθηκε σε βάρος του επειδή το πρόσωπο αυτό εύλογα βασίσθηκε στο πιστοποιητικό, όσον αφορά: α) την ακρίβεια, κατά τη στιγμή της έκδοσής του, όλων των πληροφοριών που περιέχονται στο αναγνωρισμένο πιστοποιητικό, καθώς και την ύπαρξη όλων των στοιχείων που απαιτούνται για την έκδοσή του. β) τη διαβεβαίωση ότι ο υπογράφων, η ταυτότητα του οποίου βεβαιώνεται στο αναγνωρισμένο πιστοποιητικό, κατά τη στιγμή της έκδοσής του, κατείχε δεδομένα δημιουργίας υπογραφής, που αντιστοιχούσαν στα αναφερόμενα ή καθοριζόμενα στο πιστοποιητικό δεδομένα επαλήθευσης της υπογραφής. γ) τη διαβεβαίωση ότι αμφότερα τα δεδομένα δημιουργίας υπογραφής και επαλήθευσης υπογραφής μπορούν να χρησιμοποιηθούν συμπληρωματικά, εφόσον προέρχονται από πάροχο υπηρεσιών πιστοποίησης. 2. Ο πάροχος υπηρεσιών πιστοποίησης ευθύνεται επίσης, αν παραλείψει να καταγράψει την ανάκληση του πιστοποιητικού. 3. Σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις ο πάροχος δεν ευθύνεται, αν αποδείξει ότι δεν τον βαρύνει πταίσμα. 4. Στο αναγνωρισμένο πιστοποιητικό δύνανται να αναγράφονται, από τον πάροχο υπηρεσιών πιστοποίησης, περιορισμοί χρήσης αυτού, υπό την προϋπόθεση ότι οι περιορισμοί τίθενται κατά τρόπο, ο οποίος είναι αναγνωρίσιμος από οποιονδήποτε τρίτο. Σ' αυτή την περίπτωση ο πάροχος υπηρεσιών πιστοποίησης δεν ευθύνεται για τη ζημία που προκύπτει από την υπέρβαση των αναφερόμενων περιορισμών κατά τη χρήση του αναγνωρισμένου πιστοποιητικού. 5. Στο αναγνωρισμένο πιστοποιητικό δύνανται να αναγράφονται, από τον πάροχο υπηρεσιών πιστοποίησης, όρια για το ύψος των συναλλαγών, για τις οποίες μπορεί να χρησιμοποιηθεί το σχετικό πιστοποιητικό, με την προϋπόθεση ότι τα όρια αυτά τίθενται κατά τρόπο αναγνωρίσιμο από οποιονδήποτε τρίτο. Στην περίπτωση αυτήν ο πάροχος υπηρεσιών πιστοποίησης δεν ευθύνεται για τη ζημία που προκαλείται από την

υπέρβαση των ορίων αυτών.». Ομοίως, κατ' άρ. 2 παρ. 49 του νυν ισχύοντος πλέον Ν. 4727/2020 η προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή που εν προκειμένω ζητήθηκε από τη διακήρυξη, ορίζεται ως εξής «49. Προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή: ηλεκτρονική υπογραφή που πληροί τις ακόλουθες απαιτήσεις: α) συνδέεται κατά τρόπο μοναδικό με τον υπογράφοντα, β) είναι ικανή να ταυτοποιεί τον υπογράφοντα, γ) δη-μιουργείται με δεδομένα δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής τα οποία ο υπογράφων μπορεί, με υψηλό βαθμό εμπιστοσύνης, να χρησιμοποιεί υπό τον αποκλειστικό του έλεγχο, και δ) συνδέεται με τα δεδομένα που έχουν υπογραφεί σε σχέση με αυτή, κατά τρόπο ώστε να μπορεί να ανιχνευθεί οποιαδήποτε επακόλουθη τροποποίηση των εν λόγω δεδομένων.», ενώ αντίθετα το ζήτημα της πιστοποιημένης χρονοσήμανσης εκ πιστοποιουμένου προς τούτο φορέα τίθεται επί της πιστοποιημένης χρονοσφραγίδας (αρ. 2 παρ. 21 «21. Εγκεκριμένη ηλεκτρονική χρονοσφραγίδα: ηλεκτρονική χρονοσφραγίδα που πληροί τις ακόλουθες απαιτήσεις: α) συνδέει την ημερομηνία και την ώρα με τα δεδομένα κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να αποκλείεται ευλόγως η δυνατότητα μη ανιχνεύσιμης τροποποίησης των δεδομένων, β) βασίζεται σε χρονική πηγή ακριβείας συνδεδεμένη με τη Συντονισμένη Παγκόσμια Ώρα και γ) φέρει προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή προηγμένη ηλεκτρονική σφραγίδα του εγκεκριμένου παρόχου υπηρεσιών εμπιστοσύνης ή έχει υπογραφεί με κάποια άλλη ανάλογη μέθοδο.») που ουδόλως εν προκειμένω ζητήθηκε και η οποία διαχωρίζεται από την προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή κατά τις παρ. 53 («53. Υπηρεσία εμπιστοσύνης: ηλεκτρονική υπηρεσία, η οποία συνίσταται: α) στη δημιουργία, εξακρίβωση και επικύρωση ηλεκτρονικών υπογραφών, ηλεκτρονικών σφραγίδων ή ηλεκτρονικών χρονοσφραγίδων, ηλεκτρονικών υπηρεσιών συστημένης παράδοσης και πιστοποιητικών που σχετίζονται με τις υπηρεσίες αυτές, ή β) στη δημιουργία, εξακρίβωση και επικύρωση πιστοποιητικών για επαλήθευση της ταυτότητας ιστοτόπων, ή γ) στη διαφύλαξη ηλεκτρονικών υπογραφών, σφραγίδων ή πιστοποιητικών που σχετίζονται με τις υπηρεσίες αυτές.») και 2 (περί των αρμοδιοτήτων αρχών πιστοποίησης «2. Αρχή Πιστοποίησης: η οντότητα που είναι αρμόδια για την τεχνική διαχείριση των

πιστοποιητικών ηλεκτρονικής υπογραφής ή ηλεκτρονικής σφραγίδας ή ηλεκτρονικής χρονοσφραγίδας για ολόκληρο τον κύκλο ζωής τους.») του ως άνω άρ. 2 Ν. 4727/2020. Τούτο ενώ κατά τα άρ. 15 παρ. 1 και 16 του ως άνω Ν. 4727/2020 ορίζεται ότι «άρθρο 15 Ηλεκτρονικά ιδιωτικά έγγραφα 1. Ηλεκτρονικά ιδιωτικά έγγραφα που εκδίδονται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή νομικές οντότητες με χρήση εγκεκριμένης ηλεκτρονικής υπογραφής ή εγκεκριμένης ηλεκτρονικής σφραγίδας, γίνονται υποχρεωτικά αποδεκτά από τους φορείς του δημόσιου τομέα, από τα δικαστήρια όλων των βαθμών και τις εισαγγελίες όλης της χώρας και από φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή νομικές οντότητες κατά την ηλεκτρονική διακίνησή τους... άρθρο 16 Δικονομικές Ρυθμίσεις για τα Ηλεκτρονικά έγγραφα 1. Ηλεκτρονικό έγγραφο που φέρει απλή ή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή προηγμένη ηλεκτρονική σφραγίδα του εκδότη του αποτελεί μηχανική απεικόνιση, κατά την έννοια του άρθρου 444 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Στην περίπτωση του άρθρου 160 του Αστικού Κώδικα και του Άρθρου 443 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας απαιτείται εγκεκριμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή εγκεκριμένη ηλεκτρονική σφραγίδα. 2. Ηλεκτρονικά έγγραφα με απλή ή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή εκτιμώνται ελεύθερα ως νόμιμα αποδεικτικά μέσα κατά τις ισχύουσες δικονομικές διατάξεις.». Εξάλλου, κατά τον Κανονισμό (ΕΕ) 910/2014 (το άρ. 26 του οποίου ορίζει την προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή κατά τον ίδιο τρόπο με τις ανωτέρω διατάξεις, ενώ τα άρ. 41-42 αυτού ορίζουν την ηλεκτρονική χρονοσφραγίδα κατά διακριτό τρόπο από την προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή, ομοίως με τις ανωτέρω εθνικές διατάξεις), οι απαιτήσεις για τα εγκεκριμένα πιστοποιητικά ηλεκτρονικής υπογραφής ορίζονται κατά το ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι ως εξής «Τα εγκεκριμένα πιστοποιητικά ηλεκτρονικής υπογραφής περιέχουν:α) ένδειξη, τουλάχιστον σε μορφή κατάλληλη για αυτοματοποιημένη επεξεργασία, ότι το πιστοποιητικό έχει εκδοθεί ως εγκεκριμένο πιστοποιητικό ηλεκτρονικής υπογραφής· β) ένα σύνολο δεδομένων που αντιπροσωπεύουν αναμφίσημα τον εγκεκριμένο πάροχο υπηρεσιών εμπιστοσύνης ο οποίος έχει εκδώσει τα εγκεκριμένα πιστοποιητικά και περιλαμβάνουν τουλάχιστον το κράτος μέλος στο οποίο είναι εγκατεστημένος

και σε περίπτωση που πρόκειται για νομικό πρόσωπο: το όνομα και, κατά περίπτωση, τον αριθμό μητρώου του, όπως αναφέρεται στα επίσημα αρχεία, σε περίπτωση που πρόκειται για φυσικό πρόσωπο: το όνομα του προσώπου· γ) τουλάχιστον το όνομα του υπογράφοντος ή ένα ψευδώνυμο· εάν χρησιμοποιείται ψευδώνυμο, πρέπει να αναφέρεται σαφώς· δ) δεδομένα επικύρωσης ηλεκτρονικής υπογραφής που αντιστοιχούν στα δεδομένα δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής· ε) λεπτομέρειες για την έναρξη και τη λήξη της περιόδου ισχύος του πιστοποιητικού· στ) τον κωδικό ταυτότητας του πιστοποιητικού, ο οποίος πρέπει να είναι μοναδικός για τον εγκεκριμένο πάροχο υπηρεσιών εμπιστοσύνης· ζ) την προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή την προηγμένη ηλεκτρονική σφραγίδα του εκδίδοντος εγκεκριμένου παρόχου υπηρεσιών εμπιστοσύνης· η) την τοποθεσία όπου διατίθεται δωρεάν το πιστοποιητικό το οποίο τεκμηριώνει την προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή ή την προηγμένη ηλεκτρονική σφραγίδα που αναφέρεται στο στοιχείο ζ)· θ) την τοποθεσία των υπηρεσιών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την άντληση πληροφοριών σχετικά με το καθεστώς ισχύος του εγκεκριμένου πιστοποιητικού· ι) σε περίπτωση που τα δεδομένα δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής τα οποία σχετίζονται με τα δεδομένα επικύρωσης ηλεκτρονικής υπογραφής βρίσκονται σε εγκεκριμένη διάταξη δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής, κατάλληλη σχετική ένδειξη, τουλάχιστον σε μορφή κατάλληλη για αυτοματοποιημένη επεξεργασία», ομοίως δε κατά το ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ ουδέν σχετικό με πιστοποιημένη εκ τρίτου χρονοσήμανση ορίζεται για τις απαιτήσεις εγκεκριμένων διατάξεων δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής (Απόφαση ΑΕΠΠ 1^{ου} Κλιμ.. 507/2021). Σε κάθε περίπτωση, μέσω του ελέγχου της ψηφιακής υπογραφής από την αναθέτουσα αρχή δύναται να ανιχνεύεται ευχερώς όποια τυχόν ενδεχόμενη τροποποίηση του εγγράφου σε σχέση με το αρχικό, εν πάσει περιπτώσει δεν ισχυρίζεται ο προσφεύγων ότι το περιεχόμενο των επίμαχων εγγράφων που υπέβαλλε ο καθ' ου αλλοιώθηκε με οποιονδήποτε τρόπο σε χρόνο μεταγενέστερο της υπογραφής τους (Αποφάσεις ΑΕΠΠ 80/2018, 417/2020). Άλλωστε, εν προκειμένω ούτε από τις διατάξεις της διακήρυξης ούτε από το ισχύον νομικό καθεστώς προκύπτει υποχρέωση του

μετέχοντος στον διαγωνισμό, όπως επιπλέον της ψηφιακής υπογραφής, υποχρεούται να εφοδιαστεί και με πιστοποιημένες υπηρεσίες χρονοσήμανσης, που θα συμπληρώνουν την ψηφιακή υπογραφή του (ΔΕφΠειρ Ν125/2021, η οποία άλλωστε ανέστειλε την Απόφαση ΑΕΠΠ 872/2021, την οποία και ο προσφεύγων επικαλείται) ούτε η εκ πιστοποιημένου τρίτου χρονοσήμανση συνιστά εννοιολογικό στοιχείο και προϋπόθεση της υπόστασης ή του εγκύρου της προηγμένης ηλεκτρονικής υπογραφής, όπως ήδη προκύπτει εκ των ανωτέρω αναφερθέντων. Τούτο, ενώ η σύνδεση της μόνης και δη, ρητής σχετικής απαίτησης, ήτοι περί προηγμένης ηλεκτρονικής υπογραφής με περαιτέρω αυτοτελή και ουδόλως συνεχόμενη αναγκαίως κατά νόμο με αυτή, απαίτηση για πιστοποίηση χρονοσήμανσης υπογραφής συνιστά απαράδεκτη μεταβολή της ίδιας της κατά νόμο έννοιας της προηγμένης ηλεκτρονικής υπογραφής και των προϋποθέσεων υποστατού και εγκύρου αυτής και ιδίως, όταν εν προκειμένω τέτοια περαιτέρω απαίτηση δεν προκύπτει ούτε από όρο της διακήρυξης και δη, σαφή, συνιστά και ανεπίτρεπτη μεταβολή κατά την αξιολόγηση του κανονιστικού πλαισίου της διαδικασίας, το οποίο οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντος αποπειρώνται απαραδέκτως και ανεπικαίρως, δεδομένης της ανεπιφύλακτης συμμετοχής του, να μεταβάλουν με πρόσθετες απαιτήσεις. Επομένως, για όλους τους ανωτέρω λόγους, κατά τη γνώμη του Μέλους Διαθεσόπουλου Μιχαήλ, πρέπει να απορριφθούν οι ισχυρισμοί της προσφυγής κατά της προσφοράς του καθ' ου, ως και η προσφυγή στο σύνολο της, ελλείψει άλλωστε, έτερων προβαλλόμενων κατά της αποδοχής του καθ' ου ισχυρισμών πλην των ανωτέρω, να καταπέσει δε, συνεπεία τούτου το παράβολο.

18. Επειδή, κατόπιν των ανωτέρω, η κρινόμενη προσφυγή γίνεται δεκτή και το παράβολο που κατετέθη πρέπει να επιστραφεί στην προσφεύγουσα.

19. Επειδή δυνάμει της Πράξης 113/2021 του Προέδρου της ΑΕΠΠ η παρούσα υπογράφεται μόνο για την δημοσίευση από το Μέλος της ΑΕΠΠ Χρυσάνθη Χαραλαμποπούλου.

Για τους λόγους αυτούς

Δέχεται την προσφυγή.

Ακυρώνει την προσβαλλόμενη κατά το σκεπτικό.

Ορίζει την επιστροφή του κατατεθέντος παραβόλου στην προσφεύγουσα.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στις 6 Αυγούστου 2021 και εκδόθηκε στις 11 Αυγούστου στον Αγ. Ιωάννη Ρέντη.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
(ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ)
ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΚΑΛΑΝΤΖΗ